

ОӘЖ 519

МЕКТЕП БАҒДАРЛАМАСЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІН ПАЙДАЛАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

¹Елубай Тоғжан, ²Қалжан Қанат

¹Toka_super98@mail.ru, ²kalzhanov_kanat@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университетінің магистранттары

Ғылыми жетекшісі: Бургумбаева С.К.

Аңдатпа: Мектептегі интерактивті оқыту әдістемесі ұғымы жаңа мағынаға ие болды. Бұл мұғалім мен оқушының өзара әрекеттесу процесі ғана емес – бұл оқу процесін ұйымдастырудың жаңа кезеңі. Мақалада автор оқытудың интерактивті әдістерін қолданудың ерекшеліктері қарастырған. Өзектілігі: Мектеп бағдарламасында қалыптасқан сабақ өту әдістерін жаңашаландырып, сабақ барысында оқушылардың белсенділігін арттыратын әдістерді қолдану. Мақсаты: оқушылардың сана белсенділіктерін арттырып, білім беру процесіне жұмылдыру.

Кілтті сөздер: Интерактивті әдістер, сана белсенділігі, математика сабағы, негізгі мектеп.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау ... оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» делінген [1].

Кеңес дәуірінен келе жатқан дәстүрлі білім беру жүйесі уақыт өте келе, заманның талабына сай, жаңа технологиялардың дамуына байланысы көкейкестілігін жоғалтып келе жатыр. ХХІ ғасыр озық технологиялардың ғасыры, білім беру процесі тек мұғалімнің қабілетіне ғана емес, оқушының белсенділігі мен өз ойын жеткізе алуына бағытталған жаңа идеяларды талап етеді. Қазіргі таңда мектеп бағдарламасында оқытудың ерекше әдіс-тәсілдерін қолдану білім беру мекемелерінің білім беру сапасын арттыруда басты алғышарттардың бірі болып отыр. Дәстүрлі білім беру жүйесінде кездесетін мәселелердің бірқатары осы жаңа әдістемелік құралдарды көп қолданбағандықтан шешімін табуды талап етіп отыр. Осы мәселелерге тоқталсақ:

-Сабақтың барлық бөлімдерінде тек мұғалімнің белсенділігі немесе озат оқушылардың ғана сабаққа араласып, бағалануы;

-Дәстүрлі оқыту жүйесінде мұғалім оқушының үй тапсырмасын толық тексеріп, қатесін түзей алмайды, қай тақырыпты түсінуге қиналатынын болжай алмайды;

-Ауқымды тақырыптарды түсіндіру үшін мұғалім уақытының көп бөлігін жұмсауға тура келеді

-Мұғалімнің жоғары талап қоюы , сабаққа араласпай, түсінбей жүрген оқушының ынтасын азайтып, кері моральды құбылыстарға-көшіру, мұғалімді алдау, тапсырмадан тікелей бас тартуға алып келеді [2, 26]

Психология мен педагогикада сана белсенділігі туралы әр түрлі пікірлер қалыптасқан. А.М.Матюшкин айтуы бойынша «Педагогикада оқушының оқу процесіндегі белсенділігі оқыту мен тәрбиелеудің белсенді әдістерін әзірлеу мен іске асырудың ең жалпы негізін құрайды». Психологияда " белсенділік-бұл табиғатты, психиканы, танымдық және шығармашылық мүмкіндіктердің психикалық дамуын зерттеудегі ең жалпы категория [3, 296]

Қазіргі уақытта оқу процесін оқытудың заманауи әдістерін, атап айтқанда интерактивті технологияларды қолданбай елестету мүмкін емес.

Негізгі әдістемелік жаңалықтар оқытудың интерактивті әдісін қолдануға бағытталған.(1. Тлеубай А.Қ., Ибраева А.А. мақала). Оқытудың интерактивті әдістерін талдамастан бұрын алдымен «интерактив» сөзі қайдан шыққанын, оның негізгі түпкі мағынасын түсініп алғанымыз жөн. Интерактив ағылшын тілінен аударғанда «Өзара әрекет» деген түсінікті береді.

Интерактивті оқыту әдістерін белсенді оқыту әдістерімен шатыстырмау қажет. Интерактивті оқыту әдістерін қазіргі таңдағы ең заманауи талаптарға сай әдістер деп те атауға болады. Бұл әдісті қолдану тек мұғалім мен оқушы арасындағы өзара белсенді әрекет ғана емес, сонымен қатар оқушылардың өзара пікір алмасу, ой бөлісу қарым-қатынастарына негізделген. Демек мұғалімнің басты міндеті-оқушылардың сабақ үстіндегі белсенділігін арттыру үшін жағдай жасау , оқытудың интерактивті әдіс-тәсілдерін меңгеру екендігін де дұрыс түсінген маңызды. [4, 56-60б]. Интерактивті оқыту әдістері дегеніміз- әртүрлі рөлдік, іскерлік немесе дискуссиялық оқыту іс-әрекеттерін орындау барысында мұғалім мен оқушы арасындағы өзара байланысты орнататын ережелер жүйесі. Интерактивті оқыту әдістерін қолдануға өндеген ғалымдар қатарына

В.А.Сухомлинский, Ш.А.Амонашвили, В.Ф.Шаталова, Е.А.Ильина, С.Н. Лысенковийларды жатқызамыз.

Интерактивті оқыту әдістері мектеп бағдарламасында математика пәні үшін қандай проблемаларды шешеді деген сұрақ туындайды. Оған жауап ретінде М.А. Гусакова еңбектерінде мынадай тұжырымдарға келеді:

- Оқушылардың өздігінен белсенділігін арттыру
- Оқыту процесінде кері мотивацияларды болдырмау
- Үлкен көлемді ақпараттарды тиімді игеру
- Өздігінен іс- әрекет жасауға және ізденуге жаттықтыру
- Оқытудың коммуникативті аймағын дамыту
- Шығармашылық қабілеттерді дамыту
- Әрбір оқушының жеке мүмкіндіктерін қолдануға жол ашу

Интерактивті оқыту әдісін математика сабағында қолдану бізге қандай мүмкіндіктер береді? Алдымен оқушылар арасындағы белсенділік пен өзара қарым-қатынасты дамытуға мүмкіндік береді. Мұғалім өтілетін тақырыпты қысқа түсіндіреді, ал оқушылар оны өз араларында талқылауға салып, бір-бірінің тәжірибесімен бөліседі. Бұл мүмкіндік сыныптағы әрбір оқушының жеке-дара қасиеттерін даралап, қабілеттерін ашады, себебі сыныптағы әр оқушының дамуы әр түрлі деңгейде, бірінің білмегенін бірі толтыруға үлкен септігін тигізеді.

Әдістің тағы бір мүмкіндігі оқушылардың өз-өздерін бағалау, сараптама жасау, өтіліп жатқан тақырыпқа жауапкершілікпен қарау ынтасын туғызады.

Оқушылар бірлесіп жұмыс жасау арқылы қолайлы шығармашылық атмосфера құрады, бір сабақ келесі сабақтарға ұқсамайды, оқушылар арасында дискуссия пайда болады және оның жауабын табу үшін олар терең ойланып, өз ойларын ортаға салу арқылы мәселенің түйінін табады [5, 31-35б].

Интерактивті әдістерді қолдану барысында әр сабақтың мақсаты мынадай шарттарға негізделеді:

- Көмек ала білу, ой бөлісу, қажет болған жағдайда өзгелерге көмегіңді тигізу
- Жеке көзқарастарды білдіруден қорықпау
- Өз іс-әрекеттерін және болып жатқан оқиғаларды талдай білу қабілетін дамытады, өздерінің және басқалардың жұмысын бағалайды, әлемге деген көзқарасын түсінеді; олар бірлескен жұмыс пен шығармашылықтан қуаныш сезімін сезінеді.

Мұндай сабақтардың жоспарын құру басқа сабақтарға қарағанда қиынырақ. Интерактивті оқыту әдістері арқылы сабақ беру үшін мұғалім көп ізденеді, талдайды, идеяларды жүзеге асырады. Бұл әдістемені толықтай жүзеге асыруға мұғалімге құрал жабдықтардың көптеген түрлері қажет болады, әсіресе мультимедиялық құралдар. Мультимедиялық құралдар арқылы сабақ өту оқушының есте сақтау қабілетін, қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, оның болашақта жаңа технологиялармен жұмыс жасау біліктілігін ұлғайтады. Осы айтылғандардың барлығы толық орындалу үшін мұғалімнің жаңа технологиялармен жұмыс жасау қабілеті, сонымен қатар мектептердің толық құралдармен жабдықталуы аса маңызды мәселе

Мектеп бағдарламасында интерактивті оқыту әдістемесін пайдалану ерекшеліктері тікелей мұғалімнің басшылығында. Сабақтың барлық этаптарында мұғалімнің креативтілігі басым рөл ойнайды. Сондықтан математика сабағында мынадай интерактивті әдістерді қолдануды ұсынамын:

Ұйымдастыру бөлімінде немесе сергіту сәтінде *түрлі ойындар немесе қызықты жаттығулар арқылы* оқушылардың назарын аударуға және сабаққа ден қойдыртуға болады. Бұл ойындарға мысал ретінде алдыңғы сабақта өткен тақырыптардан сұрақтар мен есептер құрап, топтарға бөліп, бірінші тапқан топтарға балл қойып отыруға болады. Мұндай интерактивті ауызша санау жаңа тақырыпты үйренуге жақсы мотивация ретінде қызмет етеді, ақыл-ой мен іс-әрекеттің үйлесімділігін көрсетеді

Жаңа материалды зерттеу кезеңінде "мига шабуыл" әдісін қолдануға болады. Мысалы, "бөлшектерді көбейту" тақырыбын зерттеген кезде балалардың өздері кішкентай жетекші сұрақтардан кейін қосу және көбейту байланысын қолдануды ұсынады, яғни олардың білімін талдап, оларды жаңа жағдайда қолдану.

Ми қызметін белсендіруде жақсы көмек-проблемалық міндеттер. Егер бұл оқушылардың өздеріне қатысты ситуациялық тапсырмалар болса, өте жақсы. Өкінішке орай, оқулықтарда мұндай міндеттер өте аз, сондықтан мұғалім көбінесе өз нұсқаларын ойлап табуы керек. Мысалы, "Масштаб" тақырыбын өткен кезде Яндекс навигаторында үйден мектепке бағыт құруды, содан кейін карта деректерін басып шығаруды және солар бойынша масштабты анықтауды ұсынуға болады. Себебі әркімнің жолы әртүрлі, содан кейін масштаб әр түрлі болады, яғни шешім әр оқушы үшін жеке болады, бірақ шешім барысы бірдей болады және оны топта жасаған жөн.

Оқушыларды оқулықтың мәтінін мұқият оқып шығуға сендіру қиын, жағдайды түзету үшін топтағы жұптасқан топшалар өзара мәтінді оқып, сыныптастарына қиын сұрақтар қоюға болады. Зерттелген материалдың игерілуін тексеру үшін өзара оқыту әдісін қолдану тиімді. Алдымен бір оқушы мұғалім ретінде әрекет етеді, түсініксіз сәттерді түсіндіреді немесе білімін тексереді, содан кейін оқушылардың орны ауысады. Егер олар өздігінен жеңе алмайтын проблемалар болса, мұғалім көмекке келемін. Бұл әдіс өте тиімді, өйткені бірінші адам екінші адамға түсіндіру арқылы, материалды әлдеқайда жақсы игереді. Мәселелерді шешкен кезде екі оқушыдан жұптасқан топшаларға мәселені шешудің бірнеше жолын табу ұсынылады. Жұпта жұмыс істеу кезінде сіз басқа жағдайларда көп уақытты қажет ететін жаттығуларды тез жасай аласыз, олардың арасында мыналарды атауға болады:

- Қысқа мәтінді, тапсырманы талқылау.
- Сұхбат алу және оқылған немесе басқа оқу іс-әрекетіне деген көзқарасты анықтау.
- Жазбаша жұмысты бір-біріне сыни талдау немесе түзету жасау.
- Сабақтың немесе тақырып бойынша бірқатар сабақтардың қорытындысын жасау.
- Мұғалімге немесе басқа студенттерге сұрақтар қою.
- Мәселені, жаттығуды немесе экспериментті талдау.

Математика пәнінде *жобалау әдісі* проблемалық оқытуды жүзеге асыруға, танымды белсендіруге және тереңдетуге мүмкіндік береді, тәуелсіз ойлау мен іс-әрекетті, өзін-өзі ұйымдастырудағы жүйелік көзқарасты үйретуге жол ашады, топтық өзара әрекеттесуді үйретуге, оқушылардың шығармашылық бастамасын дамытуға мүмкіндік береді. Жоба әдісі әрқашан оқушылардың өзіндік іс-әрекетіне, жеке тұлғаға бағытталған.

Жоба әдісі әрқашан бір жағынан әртүрлі әдістерді, оқыту құралдарын қолдануды, екінші жағынан ғылымның, техниканың, технологияның және шығармашылық салалардың әртүрлі салаларынан білім мен дағдыларды біріктіруді көздейтін белгілі бір мәселені шешуді қамтиды. Бұл әдісті қолдану оқу процесін шығармашылық етеді, ал оқушы өзін еркін және мақсатты сезінеді. Жобалармен жұмыс жасау кезінде шығармашылық жұмыс ортасы қалыптасады, онда кез-келген өзіндік жұмыстар, жаңа, зерттелмеген материалдарды талқылау, қарқынды өзін-өзі оқыту және өзара білім алу кезінде адамның шығармашылық даралығын көрсетуге, өзін-өзі дамытуға және оның рухани потенциалын ашуға жағдай жасайды. Математика сабақтарындағы жобалық іс-әрекеттің тақырыбы мектеп бағдарламасының кез-келген бөлімі болуы мүмкін. Мектепте математика сабақтарында оқушылардың алдына оқу мақсаты қойылады және оқу жобасын орындау үшін мүмкіндігінше тәуелсіздік беріледі.

Математика сабақтарында заманауи интерактивті әдістерді қолдану мүмкіндік береді:

- сабақты қызықты, қызықты және жарқын, әр түрлі формада өткізу;

- оқытудың көрнекілігі мәселесін тиімді шешу, оқу материалын визуализациялау мүмкіндіктерін кеңейту, оны білім алушылар үшін түсінікті және қолжетімді ету;

- білім алушылардың бойында жағымды эмоциялар тудыратын және жағымды оқу уәждерін қалыптастыратын ақпаратты қабылдаудың ыңғайлы тәсілдерін пайдалана отырып, оқу материалын жеке қарқынмен игеру есебінен, көп деңгейлі тапсырмалардың болуы есебінен оқу процесін дараландыру. Бірақ интерактивті технологияларды қолдану мұғалім қызметінің басты мақсаты емес екенін қосқым келеді. Сондықтан барлық жағдаяттардың шешімдерін тауып, оқытудың әртүрлі әдістерін ақылмен қолдану керек деп санаймын.

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан -2050» стратегиясы қалыптасқан жаңа саяси бағыты» Қазақстан халқына Жолдауы.
2. Рыбакова Галина Александровна «Интерактивные методы обучения математике», Россия.,2019
3. Семенов И.Н. «Научная статья по психологии», Саратов, Россия.,2000
4. Ахметгалиев А. Мотивация деятельности на уроках математики.//Математика в школе. 1996, № 2
5. Гакаев Р. А. Статистические методы освоения географических дисциплин бакалавров по направлению подготовки «География». Педагогика высшей школы. 2015. № 2 (2). С. 31–35.
6. Зверева Наталия Александровна, Применение интерактивных технологий на уроках математики, филиал МБОУ «Горельская СОШ», Тамбовская область, 2020г.